

ציון אחרות. רואים את הורחא ביום הקצר ביותר של חשנה.

אך חרבר שהרשים ביותר את הגיאולוג יצחקי בעת שחקר את תוכניתו של רוג'ם אליהירי, היה דווקא האסר שרות להבחין ביום-השוויון: "לשם קביעת יום השוויון, סיפר יצחקי, "אתה זקוק למערכת שלמה, הכוללת גם מכשירים לחישובים אלמנטריים של השוויון בין היום ללילה. והנה כאן, ברוג'ם אליהירי, כבר ידעו הקדמונים לחשב את יום-השוויון הזה עוד לפני המצאת השעון הפרמיטיבי ביותר הידוע לחוקרים — אין ספק שהיה לאסטרונומים קדומים אלו מכשיר מדידה כזה, אך האר-כיאלוגים לא הצליחו לגלותו עד כה."

מתברר גם, כי למבנה המיוחד שנועד לקבוע את יום השוויון הקדישו הבונים תשומת-לב רבה יותר בעת הבנייה, דבר המשמע משתי האבנים הגדולות ביותר באתר, הקובעות את מערכת יום-השוויון. שתי האבנים הללו הוצבו זו ליד זו עד ליצירת סדק צר ביניהן. הסדק נפתח כלפי חדרון ולידו סידורים מיוחדים למחסה מפני קור וגשם. מבעד לסדק זה יכלו האסטרונומים הקדמונים לראות את הורחא ביום השוויון, כולל תיקוני הסטייה. אך יצחקי, בהתייחסו למשמעות יום-השוויון בעמי קדם, סבור שברוג'ם מעניין יותר דווקא ההיבט התרבותי: "אפילו במקרא נמצא את יום-השוויון כיום מיוחד וראוי לתשומת-לב — ביום זה טיהר הכוהן הגדול את עצמו, התבסס בקטורת ונכנס לדביר, ואז — כבוד אלותים מילא את הבית — אלא ששם נקרא יום-השוויון בשם יום-כיפור..."

"אולם אליה וקץ בה — מצד אחד מתחשב הלוח העיברי בשנת השמש, ולכן יש שנים מעוברות, אך מצד שני, בגלל הנוחיות, השתמשו העיברים בלוח הירח. לכן יום-הכיפורים עשוי לחול עשרים יום לכאן או לכאן מיום השוויון."

יצחקי סבור גם, כי תיאור מערכת הבנייה של קודשי הקדשים דומה להפליא לבניית מקום התצפית ליום-השוויון ברוג'ם אליהירי: "לקודשיהקדשים היה פתח צר אחד, אשר פנה לכיוון מירח, עזרה ופתח רחב יותר, כך שזווית הורחא האירה תמיד את קודשיהקדשים אך-יורק ביום-השוויון."

"אבל כתוצאה מעיבור הלוח, היתה שנה שבה לא חל יום-כיפור ביום השוויון, ואור השמש לא חדר לקודשי הקדשים. לתופעה זאת יש במקורות שלנו תיאור המכונה "הסתת פנים"..."

מתוך לימוד תצלומי-האוויר של איזור האתר התברר ליצחקי, כי רוג'ם אליהירי הוא חלק ממכשיר גדול יותר, דבר ההוספו גם למיצפה-הכוכבים מדוייק. כך קיימת האסר שרות לקבל את הצפון האסטרונומי המדוייק עליידי מתיחת קו דמיוני בין שני מרכזי מיקדשים: "לדעתי יש באיזור לפחות ארבעה מיקדשים בעלי תוכנית דומה, כשרוג'ם אליהירי אינו אלא אחד מקבוצת הארבע הזאת."

מיצפים נוספים, בעלי תכנית דומה לרוג'ם. המערכת ממוקמת במישור המאפשר תצפית באופק עגול, כמו בים. זהו מיצפה שמש וירח, ששימש כלוח-שנה קדום. שנות.

של רוג'ם אליהירי, ועליו רישומים מעשהידי הגיאור תצלום זה נתגלו שלושה לוג יהושוע יצחקי. מתוך

תצלום אוויר

ברמת הגולן

לסיבוב סביב ציר לשם חישוב משמעותות קלנדריות שנות. המיצפה הקדום שברוג'ם אליהירי פותח לפני החוקרים דפים חדשים להבנת תרבויות האדם בתקופת הפרהיסטורית, ואס-אט התחורר כי אדם קדמון זה, אשר הצליח להקים מיצפה כה מורכב, לא היה כה פרימיטיבי, כפי שרבים נטו לצייר בדמיונם. על מנת לחשב ליקויי-חמה, למשל, צריכות לעבור 56 שנים, עד שהשמש, הירח וכדור-הארץ ניצבים על ציר אחד. אך מכאן ועד להבנת חוק אסטרונומי יעברו עוד דורות רבים של מדענים קדמונים, אשר יבדקו וירי-שמו את התצפיות האסטרונומיות לשם קביעת החוק.

אולם, כיצד הועבר המידע על תצפיות אלו מדור לדור, ובמשך מאות שנים, ללא סילופים, כאשר חתב הקדום ביותר, "הומצא" שנים רבות מאוחר יותר, בשור מר העתיקה?

לשאלה זו קיימות תשובות אחדות, רובן בלתי-מספיקות, ועיקרן סימנים מסתוריים, אשר נתגלו בציורי מערות פריהיסטוריות. אולם, כיוון שחקירת רוג'ם אליהירי עדיין בעיצומה, תישאר שאלה זאת פתוחה לפי-שעה. אולי בעוד שנה או שנתים יוכלו החוקרים להרחיב את היריעה, ולחשוף את צפונות החברות הקדומות של האדם, אשר חי לפני למעלה מחמשת אלפי שנים בארץ, ושהיה לא פחות "נבון" מאנשי ימינו.

גדול אין מקבילות במיורח הקדמון — אפיכר, מרוע הקימו כאן מכשיר כה גדול, האומנם יוכל היה רוג'ם אליהירי לשמש את כל תרי שכי האיזור? השיב יצחקי:

למעשה, ניתן לבנות את כל המערכת המסובכת של רוג'ם אליהירי על צלחת-מיטבח בגודל סטנדרטי. לכן, הבנייה העצומה הזאת מתאימה לתרבות של "משוגעים לבנייה", ונושאי תרבות הברונזה הקדומה מתאימים להגדרה זו — הם בנו ערייענק, בעלות חומות כבירות ועבות, שבארץ לא היו כדוגמתן מאז, אולי עד לתקופה הקלאסית.

דפים חדשים להבנה

מל מקום, נמצאו מקבילות למערכת הצפייה האסר טרונומית והקלנדרית של רוג'ם אליהירי, כגון צלחת טייסטוס מכרתים, שגם היא צלחת אסטרונומית לכל דבר. ידוע גם הסטונהנג' באנגליה, הבנו באופן דומה לרוג'ם אליהירי, אך פחות מורכב, ופחות ידוע בציבור האוצר המופלא שגילה הארכיאולוג פסח בייאדון במערת המטמון אשר בנחל מישמר, במידבר יהודה. מטמון זה כולל "כתרים" שונים, גם הם מיצפי שמש וירח בועירי-אנפין, יחד עם פיסות עצם הימפוטטם מחוררות, הניתנות

האתר

הסבר סכימטי של שתיים ממערכות התצפית האסטרונומיות ברוג'ם אליהירי. שים לב לפתח הצפון-מזרחי (קו מקווקו), בו ביצעו בוני האתר תיקונים כתוצאה מטטיות בחישוב היום הארוך ביותר.

סיפר יצחקי, "אולם טרם פתרנו את בעיית הקשרים בין ארבעת המיקדשים לבין עצמם ובין לבין המערכת הכללית. כדי לפתור את הבעיה הזו מחשב בנתונים שונים ואנו ממתינים לתוצאות..."

על השאלה: כידוע, למיצפה-הכוכבים כה